

125.

Colecția ANAMARIA DEMIAN

Io cu mândra duce-m-aș
Din țarină la imaș
Nu ne-ar trebui nănaș,
Nici popă să ne cunune,
Numai noi din vorbe bune.

Preluca Nouă, 1960

Obiceiuri de nuntă din Țara Lăpușului

126.

Unde-i bine, nu-i de mine,
Unde-i rău, acolo-s eu.

Preluca Nouă, 1960

Practici de cunoașterea ursitei

127.

Hori

Năfrămuță de mătasă

Năfrămuță de mătasă,
Maică, drăguțu mă lasă.
Refren Vai, de ielu
Bis
Năfrămuță de fitău,
Lasă-l și tu, fătău meu,
Refren Vai, de ielu
Bis
L-aș lăsa da-mi pare rău,
Refren Vai, de ielu
Bis
Nu vezi mamă ochii lui,
Că-s ca murea câmpului,
Refren Vai, de ielu
Bis
Care-i coaptă la răcoare
Refren Vai, de ielu
Bis
Și nu-i ajunsă de soare
Refren Vai, de ielu

În sara de Anu' Nou, noi fetile care merem în șezătoare, zâcem că merem la bliduță, așe zâcem. Api merem și punem pă masă, câte fete eram, atâtea blide! Api ptită, api punem pteptine, punem cărnași, slănină, ce știu câte punem, și să videm care cum ni s-a vini. No, api care... zâce că ptită, zâce că acela a hi gazdă, api pteptinile, zâce că a hi colțat. No, api pă când ieșem afară, cum era gard atuncia, gard de nuiete, nu cum sunt amu, de sârmă și de de-acele, api cum era parii acia, merem și numărăm parii până la 9. Ș-api legam paru'. Merem pă-ntuneric, api cum ni să vine, era paru mai drept, mai cioturos, ori că-i frunzât, ori că-i...no, îți spui cum era. Api amu' aiestea când ies la foc de tabără, no pi acolo cine ... io n-am sărit păstă de-acele. Băieți mai săreu. La Anu' Nou, trebuie să meri să te speli pă obraz, că am avut noi vale aci, să te speli în vale, și la Bobotează. Că zâce că ești curat tăt anu'. Când umbla popa cu crucea, în zua de Bobotează, luam, da să nu vadă popa, luam busuioc din vidiriuța unde era adiasmă. Ș-api luam o crenguță de-acee de busuioc, ș-o punem noaptea su' perină, că zâce că disăz cine ț-a fi orânda. Trebuie iară să faci în ajunu' Bobotezî, atuncea nu să manâncă nimnica. Atuncea ne făcém câte-on miezuc așe de mălai, și coceam pă fiteu, turtă de-acee, da' trebuie sărată, să hie sărată hăt bine, și-api pă noaptea disai cine vine să-ți aducă apă. Pi că-ți era sete dup-acee. Da' io nu uit veci, că io am făcut așe și io am disat, da' nu cu orânda me, cu un văr de-al lui am disat. Tăt Viorel l-o temat și pă văru-so acela și și p-a mneu, tăt Viorel. Io tăt m-am gânitu-mă, da' io nu m-am gânit că...că io nu pe discutam cu el, cu văru-so acela. Mi-am dat seama, că no, o fo veri, o fo prunci din frați. No, și-api mi-am dat sama.

În zua de Sf. Andrei, zâce că nu-i voie să te lai pă cap cu pteptinile. Zâce că te manâncă luptii, ce știu câte știeu. Fete nemăritate la noi n-o rămas nime' să nu să mărite veci. S-o măritat.

D-api poate până le vine orânda, până le vine ceasu', no, nu știu. Amu' hai c-o fo' care o fo prostucă, care acele n-o fo de măritat, acele n-o fo să aivă bărbat, acele o fo așe cum le-o lăsat Dumnezo. Da fete nemăritate la noi... Hai să zăc care s-o dus, c-o fost de s-o dus, o mărș de tinere pă la mănăstiri. Da asta, la noi în sat, să nu să mărite niciodată n-o fost!

Nunta

La nuntă, sâmbătă sara era cunună. Făce cununa la mireasă. La fecior să făce steag! Cu dantele roșii și negru și care ... știi cum... de tri colori, așe îngustucă. Pune o năframă mândră roșie, de păr. Și-api păstă ié puné dantele, cipcă, noi așe le zăcem. Și-api făcé cununa mirelui, o făcé așe, cât era de lungă, de bărbânog. Știi ce-i bărbânogu'?

Mireasă din Țara Lăpușului; Colecția: Xenia Pop

Bis
Care-i coaptă la pământ
Și nu-i ajunsă de vânt.
Refren Vai, de ielu
Bis
Mamă, obrăjorii lui,
Îs ca spuma laptelui.
Refren Vai, de ielu
Bis
Mamă, mustăcioara lui
Refren Vai, de ielu
Bis
Îi ca spicu grâului,
În grâuț crește tăciune
Drăguț c-a meu nu-i în
lume.
Refren Vai, de ielu
Bis
În grâuț crește săcară,
Drăguț c-a meu nu-i în
țară
Refren Vai, de ielu
Bis

Preluca Nouă, 1960

128.

Pă la noi pă la Prelucă
Umblă vântu tăt de fugă.
De nu țâi clopu cu mâna,
Nu-l ajungi cu
săptămâna.

Preluca Nouă, 1960

129.

**Pă din sus de
Baia Mare**

Pă din sus de Baia Mare
Trece-un volintir călare.

Bis

Stângu, dreptu,

Vai, săracu volintiru,

Bis

Cum își pierde boletiru

Stângu, dreptu.

Lăsați doru măi, băieți,

Că până veți libera

Bis

Fetile vor aștepta,

Stângu, dreptu.

Preluca Nouă, 1960

Îi un fel de frunză verde, da-i îngustucă. Și-api aceie trebuie să o facă. O făcē o nevastă, da trebuie să aivă părinți amândoi. La fată iară-i făcē cunună de de-aceie. Și punē sârmă. Sârmă și cu bumbușcă, așē roată pă cunună, să o țâie. Și-api no dacă avē nănași de domni și de de-acele, api avē și de-acee (cunună) albă, mândră, nu știu cum. Mireasa atuncea era cu poale, cu zadie mândră cu pene, cu cămeșă faină, api ori de-o fo iarna, o fo tieptari, no, dacă nu, o fo vară, o fo orice laibăr, cum să vă spui io? Și era îmbălțată și avē coadă lungă, o-mpletē coadă lată, din mai multe, era așē, lată coada pă spate! No, așē era mireasa! No, pă când era sară, api era jocu' miresi, juca și cine méré și-o juca, punē bani, no, așē era miresâle. Acolo, într-o farfurie, înt-on bol, no și juca mireasa! No, pi strâga cine vroie să strâje...Și-api vinē nănașa, pă când să gâta jocu miresi și-api nu știu cum strâga, că:

Ie-ți, mireasă, zua bună

De la mama ta cea bună,

De la frați, de la surori,

De la fetile din sat..

**Colecția PAMFIL ȘI
MARIA BILȚIU**

Hori din Țara Lăpușului

130.

Munte, munte, brad stufos,

Ia, apleacă-ț vârvu-n jos

Să mă sui în vârvu tău,

Să văd până-n satu meu,

Să văd casa și moșia,

Copilașii și soțâia.

Copilașii mei ce fac?

Copilașii mei fac bine,

Stau la masă, mîncă pâne.

-Mamă, tata meu, când

vine?

-Vine azi, ori vine mâne,

No, și fetile strâgau strâgături, când lua cununa di pă cap și pune năframă, ca amu era nevastă, n-o mai fo fată. Așē era! Api iară o mai juca mirele, o juca nănașii... De-aieste. Atuncea povestēu, dacă povestēu, tinerii, hai, povestēu un an de zâle, o de cumva o vinit fecioru' din cătane și o vrut ca să să iéié laolaltă, nu trece mult! No, vine toamna, până la Crăciun, mereu la bere, cum zâc io și la joc, și-așē, pă când o trecut Boboteaza, s-o pețât, c-amu-atuncea așē zâcē. Ca și cum s-ar logodi, da' zâcē, cutare și cutare o fo acolo și acolo a peți. No, c-api atuncea așē zâceau la noi. No, și-api să-nțâlejēu și când să facă nuntă! Coptiii povestēu laolaltă și dup-ace cuscrii să-nțâlejēu pă când să facă nunta. Dacă nu să plăcēu cuscrii, așē, cu chiu, cu vai, ajunjēu până la o adică, și-api era musai să să iéié, că mai băgau și motiv, și de nu era gravidă, mințâu că îi. Atunci nu era cămin, făcēu nunțale în căsî, cum avēu căsî. Scotēu tăt din casă și făcē nunți, no. Corturi o făcut amu' după Revoluție încoce o luat a face corturi, da' atuncea, așē să făcē. C-api amu' știi cum îi, mai demult, bdeți omini n-o știut nici cum să facă căsâle, api făcē câte-o casă cât on fogădău, știi, una mai mare și-api amu' acolo făcēu nunți. No, și băgau mese, că amu' atuncea așē era. Amu' avēm aicea la fostu' bdirău a colectivului, s-o făcut mesă de-acele lunji. Atuncea aducē mesă de-aieste, mese mai mari, și băgau acolo, puneu feță de masă, bine, amu' ce-ai avut! Atunci umbla mirele și mireasa pân sat, pân tăt satu' umbla și tema la nuntă. Atuncea umbla pân sat, ori la cine, la tătă lumea o mârș, amu' vezî că le trimăt invitații și ce știu câte, api n-o știut de-atâtea! I-o chemat, „Vă rugăm frumos, să ne veniți la nuntă”, api alți i-o fo neam, alți cum o fo, și-api no, știi cum îi, și-atuncea mai știeu că dacă ai avut celalalt de mai nainte, de-o avut nuntă și i-ai fost, api și ii o știut că tre' să margă, să-și facă datoria.

Țân io minte, că eram fată de zăce ai și atunci când s-o gătat războiu' o fo douăsprăzăce nunți în câșlejiile acele a li Crăciun. Douăsprăzăce nunți! No, și-afi era ladă, o lădoi, cum să-ți știu zăce? Lădoi lung, așé. Și-acolo puné țolurile și puné perinile și no, în ladă, ié și ce-avé, nu căta nimé! Acee o puné, de-o fo iarna, o puné pă sane cu cai și-o duce unde-o mărș de noră!

Nunțale să făceau duminica și sâmbăta se făcéu numa jocu' și pregătirile. Da, atunci, sâmbăta da'... sâmbăta sara era toamna cum spui io, să făcé cununa la mireasă și la steag. Și mirele mere la mireasă, cu steagu! No, așé, așé-o fost! Pă când să găta slujba, că încă să păză popa, pi ca să poată să cunune și-afi să vină la nuntă. No! E, da méréu la nuntă, da' până la doisprăzăce, mai mult nu, că amu', mai pe la tri ceasuri, vii de la nuntă pă la 5 dimineața. Amu' nici n-am fost de când, da' nici nu mă mai duc veci! Și mâncarea o făceau socăcițele. Făcéu prăjituri, și-afi pă când găta, făcé carnea ceie o frigéu, care să hie să să deie cu pireu' și să făcé sarmale și supă. C-afi ducéu găini și făcé. Afi' când eram io mireasă, n-o fo numa' o părete de nași la mire, mireasa n-o avut. La alții o fo și patru păreti. Să ai ce plăti. Atuncea, dacă te-ai căsătorit și-ai avut un coptil, afi viné și țu-l boteza, o fată, ce-ai avut, și-atuncea i-ai plătit și de cununie. Făcé un colac mare, și-afi pă colacu cela cumpăra un material, no, un material fain. No, și-afi boteza și coptilu', trebuie un colac la nănaș și on colac păntu coptilu'. Pântu copilu' finului, dacă l-o botezat ii. Și-afi așé, așé era, no! Și-afi trebuie să meri și când dai colacii să zăci „Iartă-mă nănașă” de tri ori. Și la moașă, care te-o moșit! C-amu tâte le-oi vorovi cu mnevoste. No, și-afi la moașă care... Amu' atunci alejéu coptil numa' pă cel mare, acela l-am făcut acasă, da pă acela ce s-o înecat, acela l-am făcut în spital. Afi' când m-am plătit, o trebui să... la moașă, o fo moașă de-aicea. Afi no, dam colacu și pă ce i-am cumpărat, pă colac și „Iartă-mă moașă, iartă-mă moașă, iartă-mă moașă!” Când viu acasă mirii li să străgă cu grău. Pi pun on...un rând punéu scaune, da pun așé on butuc de lemn, c-afi amu' acela nu-l poți arunca, că tre' să-l arunce păstă casă, numa' cum cela-i greu, nu-l poate arunca! Afi puné câte-un butuc de-acela, puné o farfurie, da' di cee mai lătuță, puné grău acoale și era o găleată cu apă, și-afi no, méré fete și la găletuță era fecioru' și la grău era o fată, și-afi străga că:

Țăpați grău, nu țăpați pleavă
Că mireii mni-s de treabă!

Și-afi tăt arunca, și celălalt cu găletuța iară arunca, afi amu' să feré și mirele și nănașii și tăți, că amu' să nu-i ude. No, pi-i mai și uda, în bajocură! Zăcé că dacă plouă când îi nunta miresii, zăce că, pă când a avé un coptil, zăcé c-a fi bună de lapte, a avé țăță la coptil. Dacă fata, pă când, de o ié, apoi o lasă cineva, apoi nu să mai duce nime' la ié, afi fecioru' iară de are orice apucături, cine-i știi vrerea? Afi așé rămâné. O fost aicea la noi, o fost o fată, da' s-o căsătorit, nu știu de câți ai îi căsătorită. Și de ié zăcéu că amu' gata, nu s-a mai căsători veci. Da'

Ori păstă on an de zăle.
Ai plecat tată-n război
Și-ai lăsat și car și boi.

*De la Șanta Frăsina,
Rogoz, 2008*

131.

Care cuc mi-o cântat mie,
Di la moarte să nu vie.
Vie-i numa penile,
Că mi-o cântat relile.
Vie-i penile, pă vale,
Mi-o cântat de supărare.
Vie-i penile, pă luncă,
Mi-o cântat numa de ducă,
De dor și de supărare multă.
Să mă duc în țări streine,
Unde nu cunosc pă nime,
Numa frunza și iarba,
Care-i în tăta lumea.
Dui și duinu și daina,
Vai și-amar de viața mea.

*De la Buda Ana,
Ungureni, 2008*

132.

Săracile maicile,
Cum leagănă fetile.
Le leagănă, le tragănă,
Le dau pă mână străină.
Le leagănă, le hrănesc,
Străinii le hăsnuiesc.
Străinii, până ce cină,
Le țân sfeșnic și lumină.
Pă când gată de cinat,
Au vasăle de spălat,
Pruncuț mic, de legănat
Și trăiesc tăt cu bănat.

*De la Herman Hermina,
Rogoz, 2009*

133.

Colo jos, pa prundurele,
Zâorel de zua
Zâduiesc tri frățuiele.
Zua, ii ce zâduie,
Noaptea-li să surupé.
Siminic, din grai, grăie:
-Hai, fraților, să cinăm
Pă on pat să ne culcăm,
Visu, care l-om visa,
Noaptea, ni s-a adevăra.
Dintre nevestile noaste,
Care cu prânzu-a veni,
Noi, în zâd, o-m zâdui.
Nevasta lui Siminic,
Dimineață, s-o sculat,
Pruncu și l-o așezat,
La Siminic o alergat.
Siminic când o vidé,
El din grai așe grăie:
-Dă-i, Doamne, on lup
'nainte,
Doară ié s-a spăimânta
Și prânzu și l-a vărsa.
Lupu, ié l-o-nconjurat,
La Siminic o alergat.
Siminic, din grai, grăie:
-Hai, fraților, să prânzâm,
Nevasta s-o zâduim.
Zâduit-o, până-n brâu
Ș-o ieșit on spic de grâu.
Zâduit-o, până-n barbă
Ș-o ieșit on sir de iarbă.
-Siminic, ț-am fost soțâie,
Tu mă zâduiești de zie.
Nu te doare inima,
Să-ț zâduiești soțâia?
Nu te doare sufletu,
Că-m' rămâne pruncuțu.

*De la Herman Hermina,
Rogoz, 2009*

Miri din Țara Lăpușului; Colecția: Xenia Pop

s-o căsătorit și i-o dat Dumnezo un bărbat bun, bărbatu-so îi di pă la Sighet și îi la Cluj. Da' o fost gravidă și o născut o fătucă și cum o născut-o, nu știu ce boală apare atuncea după ce naști și-ți moare. Și-api ié o fo în etate, cătă 30 de ai o fost! Api amu' nu știu, n-am mai întreat-o pă mă-sa, că rămas-o gravidă, ori... Tăfi zăce din sat că gata, că a lu' Velica, că Velica o teamă, nu să mai mărită veci. S-o măritat, are bărbat bun și de tăti cele! Că și de bărbat te hrănești! Apoi zăcé că cel ce-i divorțat, o bărbat, o fomeie și să căsătorește și ié pă altu', zăcé că nu curvește, că preacurvește, așe scrie în Sfânta Biblie. Zăcé ce-o împreunat Dumnezău, oaminii să nu despartă. No, api dejaba, că vezi că amu' majoritatea băutura asta îi pă fața pământuli și vezi căte năcazuri îs și coptiii rămân vai de capu' lor, no. Api-amu' vezi că mai sunt și altile, că sunt bugăte, nu că judecăm, povestim, da' majoritatea femeii o mărș în țări străine, pă cân' o mărș acolo, o dat de altu' și și-o lăsat coptilașii și bărbatu' acasă, sau s-o dus bărbatu' și-o lăsat fomeia, n-o mai avut hia de ié. No! Și căte

s-o-ntâmplat de-aieste? De i-o murit soțu', zâce că aceie îi dezlegată, pân leje, pân Sfânta Biblie, îi dezlegată, se poate căsători, da' de iștia zâce că nu curvește, că preacurvește. No, api știi-le Tătucu' Sfânt din cer, noi nu știm, numa cum cetim în cărți.

D-apoi, pă timpurile mele, că io-s de mult..., apoi méré băiatu' a peți la fată și no, care să tocmeau, api... Atuncia nu dăde verighete...Nu, numa de atunci încoce, așé, de-un pic de vreme... Ș-apoi no, să învoieu cum să facă nuntă, să-nțăleju. Alți dura câte-un an, alți la o lună-două, făce nuntă. Apoi, nunta să făcé...atuncia n-o fo cu atâtea prăjături cum să facé amu. Țăpoi să făcé, plăcinte nedospite, așé încrețate, tare bune. Și io am fo nănașă mare bugăt! Făcém câte 60 de plăcinte! Și țăpoi, de ducem cu desajii! Anumea! Așé era! No. Și atuncia ducé fiecare om câte c-o feliucă de horincă. Da! Acuma mirii, tăți, socrii...no, nu...Api erau socăcițe care trebuieu să străjé, să-ntiné găina. Api amu', io cu aceie una nu mai știu. Am întinat și io bugăt, vai! Fierbi o găină, da' o tai așé frumos, ca să-i rămâié gălganu' și clonțu', și să-ți hie, că-i pune țăgara-n gură. Îi punea hârtie de asta creponată, așé tătă, și cu mărjele și așé, și-apoi o pune-ntr-on blid, așé, și-o bați cu pticioarile in pâne, să steie așé țapână, să nu să-mburde. S-apoi, cine o-ntină, api, să duce și întină că „să trăiască nănașu cel mare” și nu știu ce, și nu știu cum...

Mai demult să juca și la noi jocu' miresii. Da, că pă când să ospătau și tăt, no, amu om juca jocu' miresii. Pune o masă acolo și pune on blid așé, cufundos și-api, pune bani acolo și jucai jocu' miresii. Ceterașu' zâce, da nu mult, așé câte-un pticuș și jucai jocu' miresii. Zâce că c-on leu, cu doi, că nu-i rușine, cine joacă mireasa.

135.

Săcerat-o, fetile,
Holdă ca păretil
Și feciorii le-o pus clăi
Ca, cătanele-n bătai
Și le-o pus tâte șireag
Ca, cătanele-n Reteag
Și le-o pus tâte șiruț
Ca, cătanele-n Clujuț.
Cununa de unde vine,
Multe care rămân pline.
Carele grâu aducând,
Voie bună, gazdii dând.
Oare ce zgomot s-aude?
Vin feciorii să ne ude.
Ii cununa ne-or udă,
Noi bine ne-om uspătă,
C-am gătat bine holdă.

*Herman Hermina, 78
Rogoz, 2009.*

136.

Săracă, inima me,
Iară prinde a mă dure,
Nime nu ști că di ce.
De-u-ai duce-o, la izvor,
Nu ai cunoaște-o din
mol.
De-u-ai duce-o, la
fântână,
Nu ai cunoaște-o din
tină,
C-am ajuns mamă
streină,
Cu durere la inimă.

*De la Șanta Frăsina,
Rogoz, 2008*